

ORMAN YANGINLARI ÖZELİNDE YARDIM EDENLERE YARDIM PROGRAMI RAPORU MUĞLA KASIM 2021

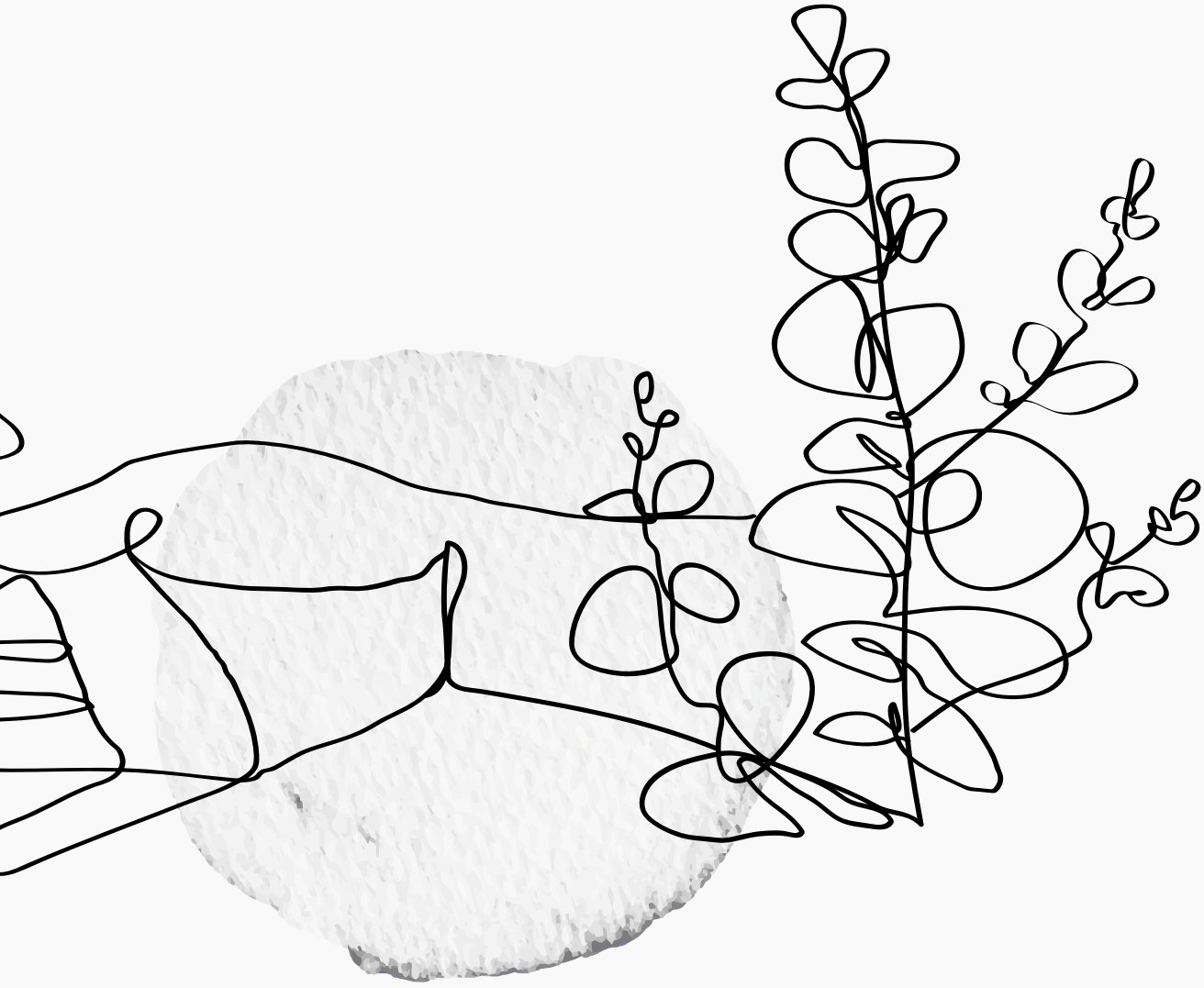

Nirengi Derneği Yardım Edenlere Yardım Proje Ekibi

Zeynep Sanduvaç
Ayşe Turaboğlu
Elçin Külahçioğlu Gözegir
İdil Türkmen Ayaydınlı
Merve Kabadayı
Merve İnce

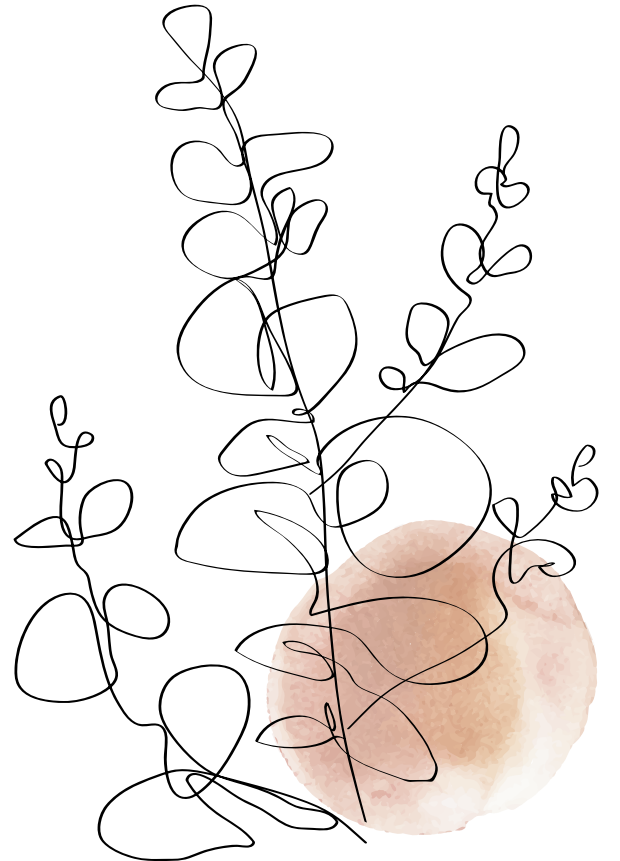
Bu çalışma Borusan Holding, Borçelik, Borusan Cat, Borusan ENBW Enerji, Borusan Lojistik, Borusan Mannesmann ve Borusan Otomotiv Grubu sponsorluğunda gerçekleştirilmiştir.

ORMAN YANGINLARI ÖZELİNDE
YARDIM EDENLERE YARDIM
PROGRAMI RAPORU
MUĞLA KASIM 2021

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar	5
Grafik Tablosu	5
1. Giriş.....	7
2. Amaçlar.....	8
3. Aktiviteler.....	9
3.1 İhtiyaç ve Durum Analizi	10
3.2 YEY Programı İçerik.....	10
3.3 YEY Programı Verilmesi.....	11
3.4 YEY Programı Genel Değerlendirme (Katılımcı Görüşleri).....	11
4. Hedef Grup (YEY programı Katılımcı Profili)	12
5. YEY Programı Genel Değerlendirme Bulguları (Katılımcı Görüşleri).....	19
6. Bulgular (YEY Programı Moderatörlerinin Görüşleri).....	24
7. Sonuç ve Öneriler.....	26

KISALTMALAR

AAD	Afet ve Acil Durum
ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
Muğla AFAD	Muğla İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü
PİY	Psikolojik İlk Yardım
PSD	Psikososyal Destek
YEY	Yardım Edenlere Yardım, Çalışana Destek Programı

GRAFİK TABLOSU

Grafik 1: Katılımcıların cinsiyeti.....	12
Grafik 2: Katılımcıların görev yaptıkları kurum	12
Grafik 3: Katılımcıların görev yaptıkları ilçeler.....	13
Grafik 4: Katılımcıların görev dağılımı (Muğla Büyükşehir Belediyesi İtfaiye).....	13
Grafik 5: Katılımcıların görev dağılımı (Muğla AFAD).....	14
Grafik 6: Katılımcıların meslekte deneyim süresi.....	14
Grafik 7: Afet ve acil durum operasyonlarına katılma durumu.....	15
Grafik 8: Yardım Edenlere Yardım/Çalışana Destek programına katılma durumu.....	15
Grafik 9: Afet ve acil durumdan etkilenen kişilere psikososyal destek vermek konusunda kişisel yetkinlik değerlendirmesi.....	17
Grafik 10: Afet ve acil durum operasyonları kapsamında kişinin kendi ruh halini korumak için sahip olduğu baş etme yöntemlerinin varlığı.....	18
Grafik 11: Uzun süreli afet ve acil durumlarda çalışan ekiplerin duygu/düşünce regülasyonlarının sağlanabilmesi için desteğe ihtiyaç durumu konusunun değerlendirmesi.....	18
Grafik 12: Katılımcıların YEY Programına ilişkin değerlendirmeleri	19
Grafik 13: Modül 1: Travma dinamikleri, kişisel travmadan korunma ve Modül 2: Psikolojik İlk Yardım bilgi artış değerlendirmesi	19
Grafik 14: Modül 3: Orman Yangınlarıyla ilgili bilgi notu hazırlanmasının gereğine ilişkin değerlendirme	20
Grafik 15: Katılımcıların programın içeriği, kullanılan dil, terimler vb. ile ilgili değerlendirmeleri.....	20
Grafik 16: Moderatörlere dair memnuniyet değerlendirmesi	23

1. GİRİŞ

Ülkemizde Temmuz ayında başlayan geniş kapsamlı orman yangınları sonucundan yangınlardan etkilenen kişilere destek olmak amacıyla hem yangın bölgesinden hem de farklı illerden müdahale ve destek ekipleri seferber oldu.

Nirengi Derneği olarak büyük özveri ile çalışan müdahale ekiplerinin hem kendi bölgelerindeki yangınlardan etkilenen kişiler olarak hem de müdahale çalışmalarına yardım eden kişiler olarak yaşadıkları doğrudan ya da ikincil travmayla baş etmelerini desteklemek amacı ile Yardım Edenlere Yardım programını orman yangınları bağlamına hızla uyarladık.

Türkiye Afet Müdahale Planı çerçevesinde, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından bu çalışmaya en çok ihtiyaç duyulan bölgelerden Muğla ilinde Büyükşehir İtfaiye Daire Başkanlığı itfaiye ekipleri ile Muğla il Afet ve Acil Durum Müdürlüğü ekiplerine aktarmak üzere resmi yazı ile görevlendirildik.

Nirengi Derneği ve İhtiyaç Haritası iş birliğinde Borusan Holding, Borçelik, Borusan Cat, Borusan ENBW Enerji, Borusan Lojistik, Borusan Mannesmann ve Borusan Otomotiv Grubu sponsorluğunda 10-12 Ekim 2021 tarihleri arasında Yardım Edenlere Yardım (YEY) Çalışana Destek Programı Muğla'da uygulanmıştır. YEY Çalışmasını Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı görevlendirmesi ile Muğla Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü koordinasyonu ile gerçekleştirdik. Çalışmaya Muğla Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Teşkilatı ve Muğla İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğünde orman yangınları söndürme çalışmalarında 'doğrudan' yer alan 90 ilk müdahale ekip üyesi (itfaiyeciler ve arama-kurtarmacılar) ve ekip liderleri katıldı.

Photo: Malachi Brooks/Unsplash

2. AMAÇLAR

2.1 GENEL AMAÇ

Ülke genelinde afet ve acil durumlarda sahada doğrudan görev alan ilk müdahale ve lojistik destek ekiplerinin psikolojik ilk yardım/psikososyal destek becerileri açısından güçlenmesine yönelik kapsamlı ve kapsayıcı, tekrarlanabilir ve ülke çapında ölçeklenebilir bir altyapı oluşturulması.

2.2 ÖZEL AMAÇ

Muğla'da meydana gelen orman yangınlarında sahada doğrudan görev alan ilk müdahale ve lojistik destek ekip üyelerine yönelik YEY programı iki temel amaçla geliştirilmiştir:

- Sahada doğrudan görev alan ilk müdahale ve lojistik destek ekip üyelerini yangınlardan etkilenen kişiler olarak kendi güçlü duygu ve düşünceleri ve/veya ikincil travma deneyimleriyle başa çıkmalarını konusunda güçlendirme amaçlı psikososyal destek sağlamak;
- Sahada doğrudan görev alan ilk müdahale ve lojistik destek ekip üyelerini kendi işlerini yaparken yardım ettikleri yangınlardan etkilenen kişilere yönelik kullanabilecekleri psikososyal destek/psikolojik ilk yardım becerileri/araçları ile güçlendirmek.

3. AKTİVİTELER

Bu program kapsamında dört ana aktivite gerçekleştirilmiştir.

İhtiyaç ve Durum Analizi: Öncelikle, orman yangınlarına doğrudan müdahale eden ekiplere yönelik psikososyal destek/psikolojik ilk yardım için ihtiyaç-durum analizi çalışması yapılmıştır;

YEY Programının Geliştirilmesi: İkinci olarak, YEY programı orman yangınlarında sahada doğrudan görev alan ilk müdahale ve lojistik destek ekip üyelerinin psikososyal/psikolojik ilk yardım ihtiyaçlarına uygun şekilde geliştirilmiştir;

YEY Programının Verilmesi: Üçüncü olarak, YEY programı Muğla'da orman yangınlarına doğrudan müdahale eden itfaiye ve arama kurtarma ekiplerine yüz yüze aktarılmıştır.

İzleme ve Değerlendirme: Dördüncü ve son aktivite olarak da YEY programı boyunca sözlü ve yazılı değerlendirmeler olarak çalışma gerçek zamanlı izlenlenmiştir. Bu çerçevede programın kalite ve etkisinin

ölçülmesine dayalı açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan değerlendirme sorularına verilen yanıtlar analiz edilerek programın değerlendirme raporu hazırlanmıştır.

Yukarıda yer alan her aktiviteye ilişkin açıklamalar ve bilgi notları ayrı başlıklar halinde aşağıda yer almaktadır.

3.1 İHTİYAÇ ve DURUM ANALİZİ

Orman yangınlarına doğrudan müdahale eden ekiplerine yönelik psikososyal destek/psikolojik ilk yardım için kapsamlı ihtiyaç-durum analizi çalışması yapılmıştır. Bu kapsamda literatür taraması, ulusal ve uluslararası seviyedeki çeşitli kaynaklar, haberler ve yayınlar incelenmiştir. Ek olarak, yarı yapılandırılmış bir YEY İhtiyaç ve Durum Analizi formu üzerinden orman yangınlarına doğrudan müdahale eden itfaiyeciler ve itfaiye ekip liderleri, arama ve kurtarma ekip üyeleri ve ekip liderleri, orman yangınlarından etkilenen kişiler, bölgede görev yapan kamu, STK, akademi, özel sektör temsilcileri vb. kişilerle, kurum ve kuruluş temsilcileri ile görüşülmüştür. YEY Programı söz konusu ihtiyaç ve Durum Analizi bulgularına dikkate alınarak geliştirilmiştir.

3.2 YEY PROGRAMI İÇERİK

YEY programı orman yangınlarında sahada doğrudan görev alan ilk müdahale ve lojistik destek ekip üyelerinin psikososyal/psikolojik ilk yardım ihtiyaçlarına uygun şekilde geliştirilmiştir. Yardım Edenlere Yardım Psikososyal Destek programı 3 modülden oluşmaktadır.

MODÜL 1

Travma, Travma Dinamikleri, Yardım Edenler ve Baş Etme Kanalları

Bu modülde, kendi bölgelerindeki orman yangınlarına hem yangınlardan etkilenen kişiler olarak hem de ilk müdahaleciler/itfaiyeciler, arama ve kurtarmacılar vb. olarak karşı koyan katılımcılara kendi güçlü duygu ve düşünceleri ve/veya ikincil travma deneyimleriyle başa çıkmaları konusunda güçlendirme amaçlı psikososyal destek konuları yer almaktadır.

MODÜL 2

Psikolojik İlk Yardım/Psikososyal Destek

Bu modülde, psikolojik ilk yardım, psikolojik ilk yardım ilkeleri ve etkilenen kişilerle çalışırken yardım edenlerin kullanabileceği "hızını yakalama, yönlendirme, destekleme" tekniklerinden oluşan konulara yer verilmektedir.

MODÜL 3

Orman Yangınlarına Karşı Temel Mesajlar

Orman Yangınlarına Karşı Temel Mesajlar ile yardım edenlerin etkilenen kişilere yangın öncesi, sırası (tahliye de dahil) ve sonrasında verecekleri temel mesajlardan oluşan, yardım edenlerin işlerini kolaylaştıracak ve etkilenen kişilerin yardım edenlerin yönergeleri ile hareket etmesini destekleyecek bir modüldür.

3.3 YEY PROGRAMI VERİLMESİ

Yey programını Muğla'da orman yangınlarına doğrudan müdahale eden itfaiye ve arama kurtarma ekiplerine 10-12 Ekim 2021 tarihleri arasında yüz yüze aktardık. Nirengi Derneği'nin dört kişilik Afet ve Acil Durumlarda (AAD) Psikolojik İlk Yardım ve Psikososyal Destek (PSD) eğitmenleri/moderatörleri tarafından üç gün boyunca üç farklı gruba 8 saatlik programlar halinde verdik.

Yöntem: Yey programı sırasında farklı katılımcı ve kapsayıcı, interaktif çalışma yöntemleri uygulandı; PPT sunumları, grup egzersizleri-tartışmaları, bireysel paylaşımlar, senaryo-oyunlar, yaratıcı drama, gerçek vakalara dayalı tartışmalar, grup oyunları vb.

3.4 YEY PROGRAMI GENEL DEĞERLENDİRME (Katılımcı Görüşleri)

Yey programının kalitesinin ve etkisinin ölçülmesine dayalı açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan anonim değerlendirme formu uygulanmıştır. Verilen yanıtlarla elde edilen veriler analiz edilerek Bölüm 5. Yey Programı Genel Değerlendirme (Katılımcı Görüşleri) başlığı altında aşağıda sunulmuştur.

Yey Programı Genel Değerlendirme formunda; programa ilişkin genel değerlendirme, programa ilişkin memnuniyet konuları (programın zamanı, program öncesi bilgilendirme, program organizasyonu, içerik/konular, program materyalleri, program süresi), programda en çok hoşlarına giden ve keşke dedikleri konuları, bilgi artışlarına dair değerlendirmelerini, programın içeriğinin onlara nasıl geldiğini ve Nirengi Derneği moderatörlerine ilişkin geri bildirimlerini yansıtabilecekleri sorular yer almaktadır.

4. HEDEF GRUP/KATILIMCI PROFİLİ

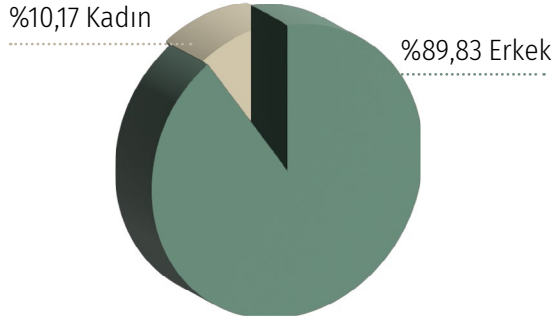
Yey programına Muğla Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı ve Muğla İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (AFAD) ekiplerinden 90 kişi katıldı.

İhtiyaç ve durum analizi çalışması kapsamında hedef grubun demografik özellikleri ve yardım edenlere yardım programı açısından hazır bulunuşluk/yetkinliklerine ilişkin bilgi edinmek amacı ile anonim bir soru formu uygulanmış ve anonim olarak elde edilen veriler analiz edilmiştir. Aşağıda, 4.1 Katılımcı demografik özellikleri ve 4.2 Katılımcı Yey Hazır bulunuşlukları/yetkinlikleri alt başlıkları ile elde edilen veriler sunulmaktadır.

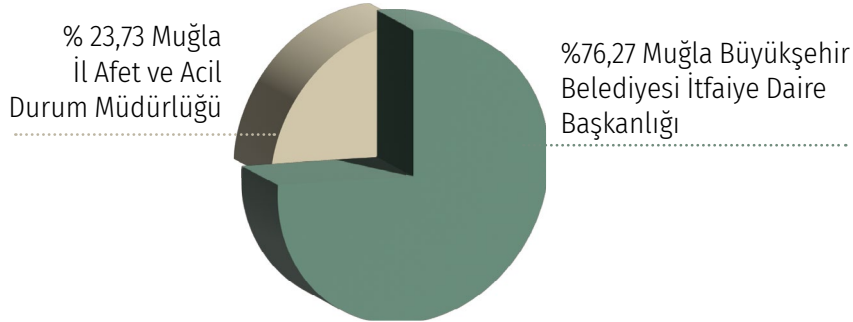
4.1 Yey PROGRAMLARINA KATILANLARIN SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN FREKANS DAĞILIMI (n= 90) (cinsiyet, ilçe, kurum, görev dağılımı ve meslekte deneyim süresi)

CİNSİYET DAĞILIMI

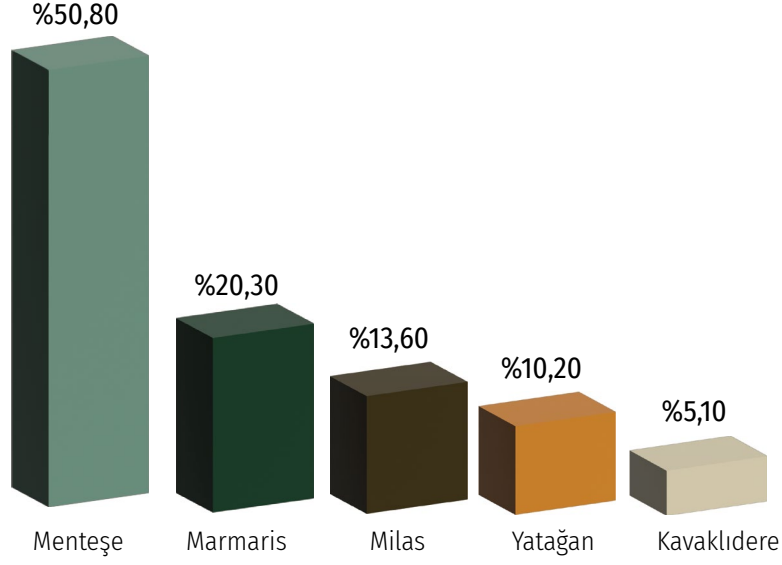
Grafik 1: Katılımcıların cinsiyet dağılımı
Katılımcıların %89,83'ü erkek, %10,17'si kadındır.

KURUM DAĞILIMI

Grafik 2: Katılımcıların görev yaptıkları kurum dağılımı
Katılımcıların %76,27'si Muğla Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığında ve %23,73'ü de Muğla İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğünde görev yapmaktadır.

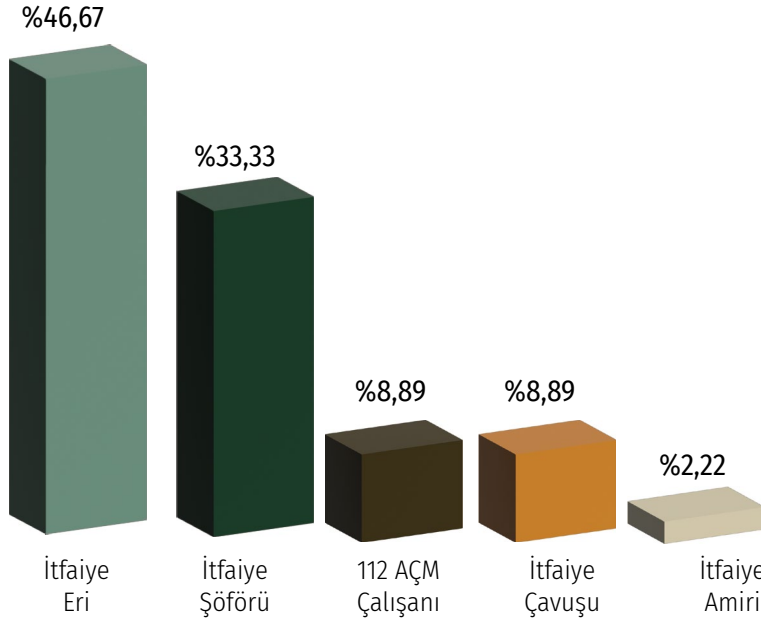
İLÇE DAĞILIMI

Grafik 3: Katılımcıların görev yaptıkları ilçelerin dağılımı

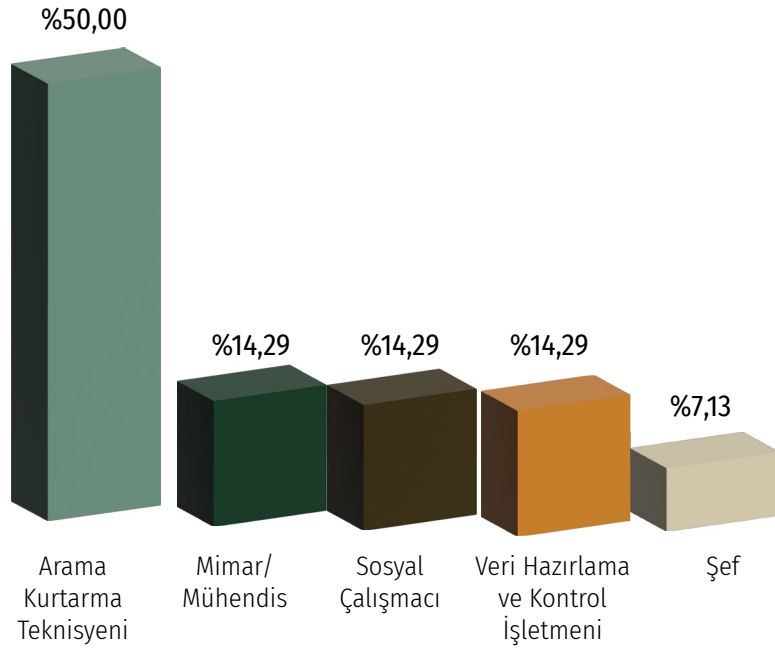
Katılımcıların yarısı %50,80 ile Menteşe ilçesinde görev yapmaktadır. Kalan katılımcıların %20,30'u Marmaris'te, %13,60'ı Milas'ta, %10,20'si Yatağan'da, %5,10'u Kavaklıdere ilçelerinde görev yaptıklarını belirtmiştir.

GÖREV DAĞILIMI

Grafik 4: Katılımcıların görev dağılımı (Muğla Büyükşehir Belediyesi İtfaiye)

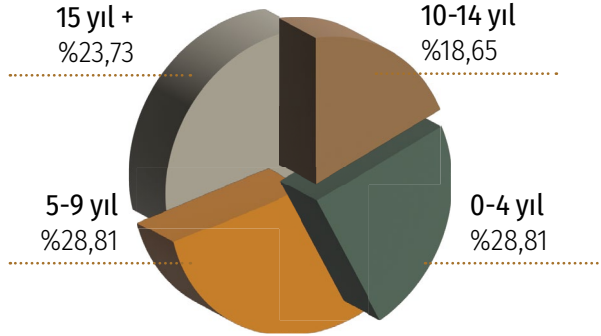
Muğla Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığında çalışan katılımcıların %46,67'si itfaiye eri, %33,33'ü itfaiye şoförü, %8,89'u 112 Acil Çağrı Merkezi Çalışanı, %8,89'u itfaiye çavuşu, %2,22'si ise itfaiye amiri olarak görev yapmaktadır.

Grafik 5: Katılımcıların görev dağılımı (Muğla AFAD)

Muğla AFAD Müdürlüğü bünyesinde çalışan katılımcıların %50'si arama kurtarma teknisyeni, %14,29'u mimar/mühendis, %14,29'u veri toplama ve kontrol işletmeni, %14,29'u sosyal çalışmacı ve %7,13'ü şef olarak görev yapmaktadır.

MESLEKTE DENEYİM SÜRESİ

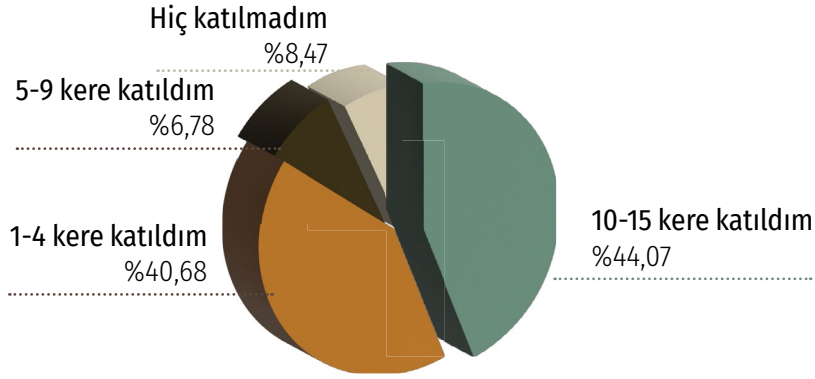
Grafik 6: Katılımcıların meslekte deneyim süresi

Her iki kuruluştan gelen katılımcıların meslekte çalışma sürelerine bakıldığında 0-4 yıl ve 5-9 yıl arasında deneyim süresi olan katılımcı oranının %28,81 olduğu görülmektedir. Bunu %23,73'lük oran ile meslekte 15 yıl ve üzeri deneyime sahip katılımcı grubu takip etmektedir. 10-14 yıl arasında çalışma deneyimine sahip olan katılımcı oranı ise %18,65 olarak belirlenmiştir.

4.2 YEY PROGRAMLARINA KATILANLARIN HAZIR BULUNUŞLUKLARINA ve YETKİNLİKLERİNE İLİŞKİN FREKANS DAĞILIMI (n= 90) (AAD operasyonlarına katılma durumu, YEY programına katılma durumu, etkilenen kişilere psikososyal destek vermek konusunda kişisel yetkinlik)

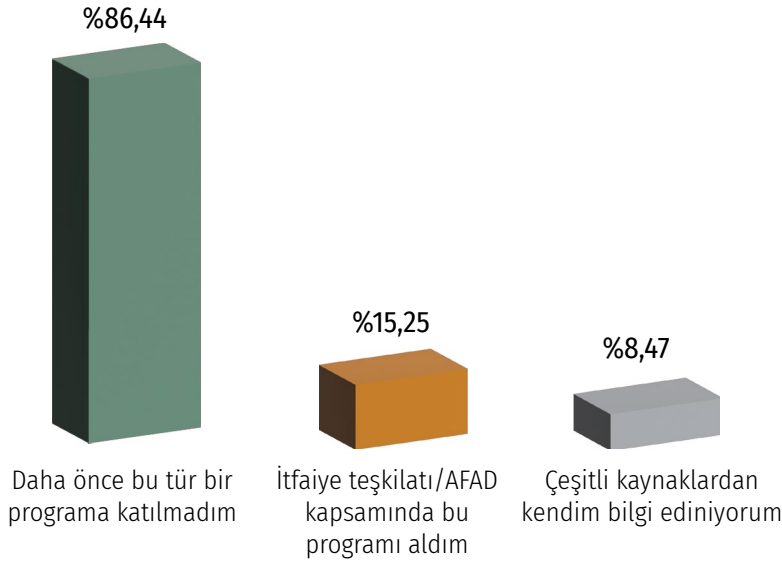
AFET ve ACİL DURUM OPERASYONLARINA KATILMA DURUMU

Grafik 7: Afet ve acil durum operasyonlarına katılma durumu

Katılımcıların afet ve acil durumlara müdahale operasyonlarına katılma deneyimlerine bakıldığında, sırası ile %44,07'lik kısmının 10-15 kez, %40,68'lik kısmının 1-4 kez, %6,78'lik kısmı ise 5-9 kez operasyona katıldığı görülmektedir. Ek olarak, %8,47'si herhangi bir operasyona katılmadığını belirtmiştir.

YARDIM EDENLERE YARDIM/ÇALIŞANA DESTEK PROGRAMINA KATILMA DURUMU

Grafik 8: Yardım Edenlere Yardım/Çalışana Destek programına katılma durumu

Katılımcıların, program öncesinde Yardım Edenlere Yardım/Çalışana Destek Programına katılma durumlarına bakıldığında daha önce bu tür bir programa katılmadığını belirten katılımcıların %86,44'lik oranla çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu tür bir programa katılmadığını belirten katılımcıların %82,61'i Muğla BB İtfaiye teşkilatında, %17,39'u ise AFAD İl Müdürlüğünde çalışmaktadır.

İtfaiye teşkilatı veya AFAD Müdürlüğü kapsamında bu tür bir programa katıldığını belirten katılımcı oranı

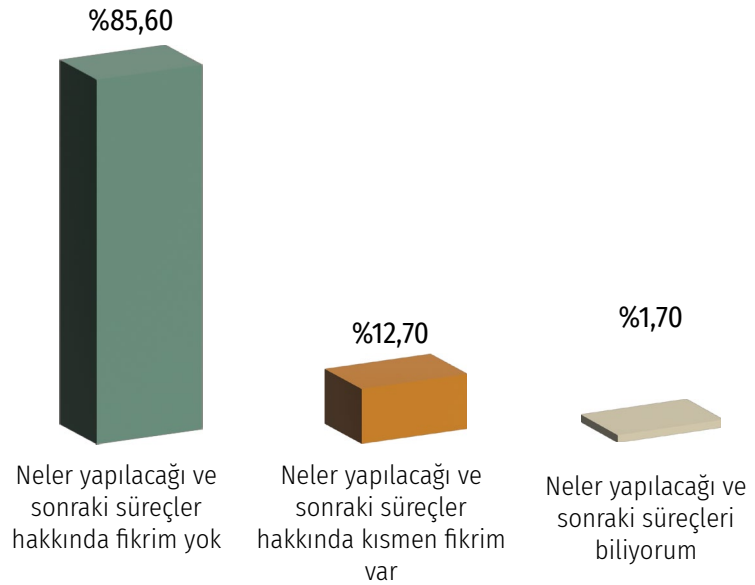
Photo: Ozzie Stern/Unsplash

%15,25'tir. Benzer eğitime katıldığını belirten %15,25'lik oranın yarıdan fazlasının AFAD İl Müdürlüğünden, üçte birinin ise itfaiye teşkilatından olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %8,47'si ise bu konuya ilişkin "çeşitli kaynaklardan kendim bilgi ediniyorum" şeklinde yanıt vermişlerdir.

Verilerin toplamının %100'den fazla bulunmasının nedeni katılımcıların birden fazla seçeneği işaretleyebiliyor olmalarıyla ilişkilidir. Birden fazla seçeneği işaretleyen kişiler "Daha önce bu tür bir eğitim almadım." ve "Çeşitli kaynaklardan kendim bilgi ediniyorum." seçeneklerini ortaklaşa işaretlemişlerdir.

AFET VE ACİL DURUMDAN ETKİLENEN KİŞİLERE PSİKOSOSYAL DESTEK VERMEK KONUSUNDA KİŞİSEL YETKİNLİK DEĞERLENDİRMESİ

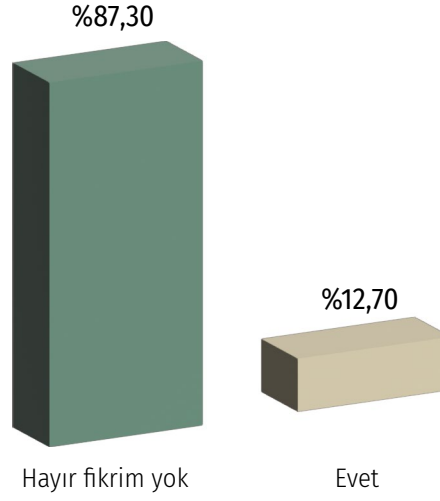

Grafik 9: Afet ve acil durumdan etkilenen kişilere psikososyal destek vermek konusunda kişisel yetkinlik değerlendirmesi

Program öncesinde katılımcıların afet ve acil durumdan etkilenen kişilere psikososyal destek vermek konusunda kişisel yeterliliklerini değerlendirmeleri istendi. Bu değerlendirme analizlerine bakıldığında katılımcıların büyük çoğunluğu %85,60 oranında afet ve acil durumdan etkilenen kişilere psikososyal destek vermek konusunda neler yapılacağı veya sonraki süreçler hakkında fikirlerinin olmadığını belirtmiştir. Katılımcılardan %12,70'i ise neler yapılacağı ve sonraki süreçler hakkında kısmen fikirlerinin olduğunu belirtirken, %1,70'lik kısmı da neler yapılacağını ve sonraki süreçleri bildiklerini ifade etmiştir.

Kısmen fikrim var ve biliyorum şeklinde yanıt veren katılımcıların tamamı (%14,4), örnek olarak "maddi ve manevi destek olmak" şeklinde yöntem belirtirken, bir kişinin de "empati yaparak durumun sakin ve emniyetli geçmesini sağlamak" şeklinde tanımlama yapmıştır. Sonuç olarak afet ve acil durumdan etkilenen kişilere psikososyal destek vermek konusunda fikrim var sonraki süreçleri biliyorum diyen katılımcıların somut yöntem belirtmedikleri, kayda değer bir aksiyon tanımlaması yapmadıkları görülmektedir.

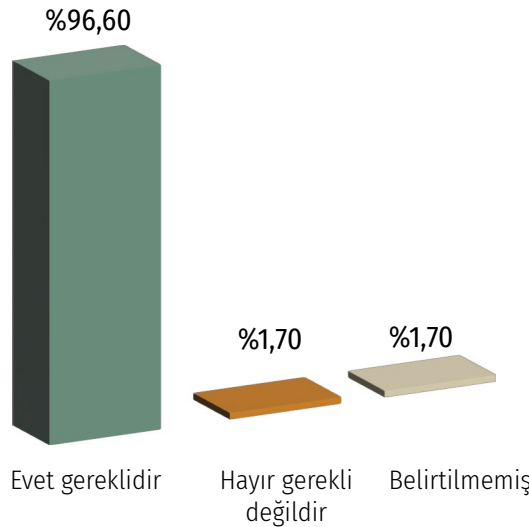
AFET ve ACİL DURUM OPERASYONLARI KAPSAMINDA KATILIMCININ KENDİ RUH HALİNİ KORUMAK İÇİN SAHİP OLDUĞU BAŞ ETME YÖNTEMLERİNİN VARLIĞINA İLİŞKİN ÖZ DEĞERLENDİRME

Grafik 10: Afet ve acil durum operasyonları kapsamında kişinin kendi ruh halini korumak için sahip olduğu baş etme yöntemlerinin varlığı

Program öncesinde katılımcıların afet ve acil durum operasyonları kapsamında kendi ruh halini korumak için sahip olduğu baş etme yöntemlerinin varlığına ilişkin öz değerlendirmeleri soruldu. Bu değerlendirme analizlerine göre katılımcıların neredeyse hepsinin afet ve acil durum operasyonları kapsamında kendi ruh halini korumak için sistematik, bilimsel geçerliliği olan (teorik ve uygulamalı) baş etme yöntemine sahip olmadıkları görülmüştür. Bununla birlikte, katılımcıların büyük çoğunluğu %87,30 oranında bu konu ile ilgili bilimsel ve etkin kendi baş etme yöntemleri olmadığını belirtirken, %12,7'si ise kendi baş etme yöntemlerini olduğunu ifade etmiştir. Kendi baş etme yöntemlerine ilişkin verilen örnekler arasında, halı saha maçları, yürüyüş, aile ve/veya arkadaşlarla mangal yapmak, gibi örnekler verilmiştir.

UZUN SÜRELİ AFET ve ACİL DURUM OPERASYONLARINA KATILAN EKİPLERİN YAŞADIKLARI DUYGU/ DÜŞÜNCELERİNİ DÜZENE KOYMAK İÇİN DESTEĞE İHTİYAÇ DUYMALARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Grafik 11: Uzun süreli afet ve acil durumlarda çalışan ekiplerin duygu/düşünce regülasyonlarının sağlanabilmesi için desteğe ihtiyaç durumu konusunun değerlendirmesi

Katılımcılara, “uzun süreli afet ve acil durum operasyonlarına katılan ekiplerin yaşadıkları duygu/ düşüncelerini düzene koymak konusunda desteğe ihtiyaç duyulup duyulmadığı” yönündeki görüşleri sorulduğunda hemen hepsi (%96,60'ı) psikososyal desteğin gerekli olduğu yönünde görüş belirtmiştir. Bu sonuçlar afet ve acil durum alanında çalışan kişilerin afet sırasında ve sonrasında yaşayabilecekleri stres ve kaygı gibi duygularla başa çıkabilmeleri için desteğe ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

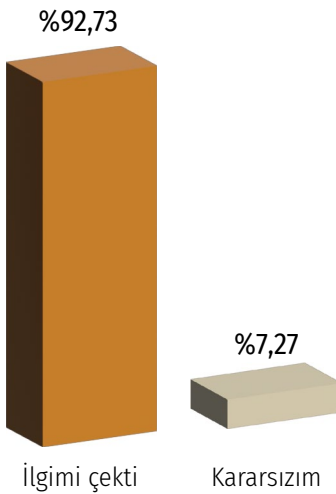
5. YEY PROGRAMI GENEL DEĞERLENDİRME BULGULARI

Yey programı üç günlük süre boyunca sözlü ve yazılı değerlendirmelerle gerçek zamanlı izlenmiştir. Bu çerçevede programın kalite ve etkisinin ölçülmesine dayalı açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan Yey programı değerlendirme formu sorularına verilen yanıtlar analiz edilerek elde edilen değerlendirme bulguları aşağıda sunulmuştur.

Yey Programı Genel Değerlendirme formunda; programa ilişkin genel değerlendirme, programa ilişkin memnuniyet konuları (programın zamanı, program öncesi bilgilendirme, program organizasyonu, içerik/konular, program materyalleri, program süresi), programda en çok hoşlarına giden ve keşke dedikleri konuları, bilgi artışlarına dair değerlendirmelerini, programın içeriğinin onlara nasıl geldiğini ve Nirengi Derneği moderatörlerine ilişkin geri bildirimlerini yansıtabilecekleri sorular yer almaktadır.

KATILIMCILARININ YEY PROGRAMI GENEL DEĞERLENDİRME BULGULARINA İLİŞKİN DAĞILIMI (N=90)

Yey PROGRAMINI GENEL OLARAK DEĞERLENDİRME DURUMU

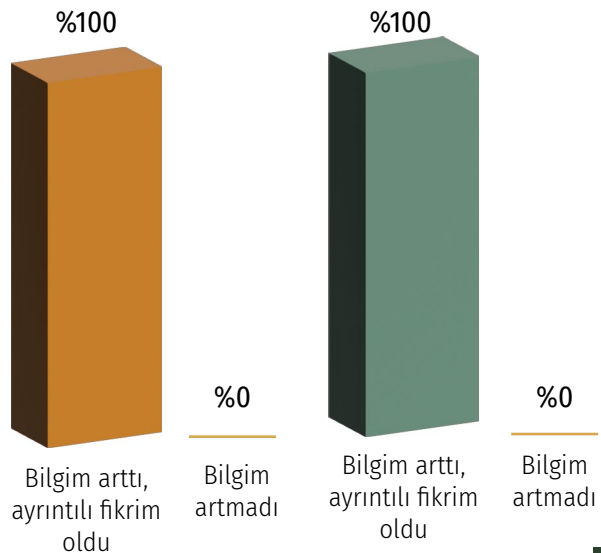
Grafik 12: Katılımcıların Yey Programını genel olarak değerlendirme dağılımı

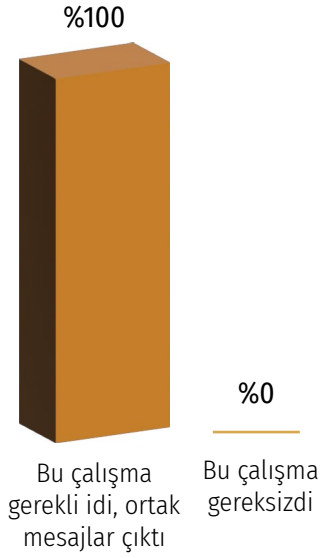
Programı genel olarak nasıl değerlendirirsiniz sorusunu katılımcıların %92,73'ü gibi oldukça büyük bir çoğunluğu ilgimi çekti şeklinde yanıtlarken %7,27'si kararsız olduğunu belirtmiştir. "İlgimi çekmedi" seçeneğini işaretleyen kimse olmamıştır. Kararsız olduğunu belirtenlerin tamamı ise bunun nedenini programın günü olarak ifade etmişlerdir.

KATILIMCILARIN EĞİTİM KONULARINA/MODÜLLERE İLİŞKİN BİLGİ ARTIŞI

Grafik 13: Modül 1 ve Modül 2'ye dair bilgi artış değerlendirmesi

Programda sunulan 3 modüle ilişkin bilgi artışı ve programın gerekliliği ile ilgili değerlendirme sorusuna katılımcıların tamamı Modül 1: Yardım Eden rolündeki kişilerle ilgili kendi travmalarını anlamak-travmanın etkileri ve baş etme yöntemleri hakkında bilgi ve Modül 2: Etkilenen kişilere yönelik psikolojik ilk yardım, hızlı yakalama ve yönlendirme teknikleri için "Bilgim arttı, ayrıntılı fikrim oldu." şeklinde bilgi artışlarını belirtmişlerdir.

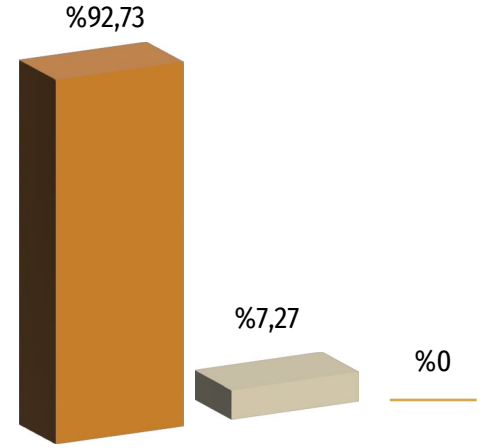
Grafik 14: Orman Yangınlarıyla ilgili bilgi notu hazırlanmasının gereğine ilişkin değerlendirme

Programda yer alan “Modül 3: Orman Yangınlarıyla ilgili bilgi notu hazırlama çalışmasına destek” konusundaki bilgi artışı değerlendirme sorusuna katılımcıların tamamı “Bu çalışma gerekli idi, ortak mesajlar çıktı. Bu konuda eksiklik vardı. Biz de bu bilgi notunu kendi çalışmalarımızda kullanırız.” şeklinde görüş vermiştir.

KATILIMCILARIN PROGRAMIN İÇERİĞİ, KULLANILAN DİL, TERİMLER vb. İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELERİ

Grafik 15: Katılımcıların programın içeriği, kullanılan dil, terimler ile ilgili değerlendirmeleri

“Bu programın içeriği, kullanılan dil, terimler olarak size nasıl geldi?” sorusuna katılımcıların %92,73’ü “Takip etmekte hiç zorlanmadım, uygundu.” şeklinde yanıt verirken %7,27’si “Başlangıçta konular ve terimler yabancı geldi ama sonra alıştım-uygundu.” şeklinde yanıtlamışlardır. Takip etmekte zorlandığını, konuların ve terimlerin yabancı geldiğini söyleyen herhangi bir katılımcı olmamıştır.

KATILIMCILARIN PROGRAMDA EN ÇOK HOŞLARINA GİDEN KONULAR

“Bu programda en çok ne(ler) hoşunuza gitti?” sorusuna gelen cevaplar üç başlık üzerinde ortaklaşmıştır. Katılımcıların ortaklaştıkları konular şu şekilde olmuştur: a. Program içeriği/konular, sunumlar ve program materyalleri; b. Programın veriliş şekli, interaktif olması, moderatörün özellikleri (anlatımı, konuya hakimiyeti, soruları yanıtlaması, güler yüzlü olması vb.); c. Programın ihtiyaca yönelik olması.

Katılımcıların Program içerikleri, sunumlar ve çalışma materyalleri ile ilgili memnuniyetleri kendi ifadeleriyle şu şekilde belirtilmiştir:

“Psikolojik ilk yardım, öfke kontrolü, yardımlaşma, travma ile nasıl baş edebileceğimiz konularına yer vermeleri güzeldi.”

“Çalışmaların slayt gösterileri ile desteklenmesi ve açıklayıcı bilgiler verilmesi hoşuma gitti.”

“Verilen bilgiler, örneklemeler, farklı tecrübeler dinlemek oldukça faydalıydı. Çalışma destek malzemeleri ve yapılan aktivitelerden çok memnun kaldım.”

“Örneklendirmeler ve karşılaşılabilecek problemlere karşı yapabileceğimiz psikolojik baş etme yöntemleri ve öfkeli birini sakinleştirme yolları hakkındaki bilgileri beğendim.”

“Hem kendi kendimize yardım hem de başkalarına nasıl yardım edeceğimizi öğrenmek ilk müdahaleci olarak beni geliştirdi.”

Katılımcıların programın verilış şekli, interaktif olması, moderatörün özellikleri (anlatımı, konuya hakimiyeti, soruları yanıtlaması vb.) ile ilgili memnuniyetleri kendi ifadeleriyle şu şekilde belirtilmiştir:

“Katılımcıların çalışmaya destek olması sağlandı. Örneklerle, yaşanmışlıklarla anlatılmaya çalışılması uygundu. Anlatım dili sade ve anlaşılırdı.”

“Katılımcı odaklı, sohbet edercesine bir programdı. Moderatörler gayet bilgili ve öğreticiler. Çok teşekkür ederim, çok keyifliydi.”

“Soru-cevap şeklinde slaytlara odaklı olmayan sohbet havasında samimi bir çalışma gerçekleşti. Fazla yorucu ve sıkıcı çalışma tarzından uzak olması sebebiyle emeği geçen herkese teşekkürler.”

“Konunun uzmanlar tarafından aktarılması ve katılımcıların sunumlara dahil edilmeye çalışılması çok güzel. Sunumlarda slaytlara bire bir bağlı kalınmayıp sohbet havasında geçmesi hoşuma gitti.”

Katılımcıların programın ihtiyaca yönelik olması ile ilgili memnuniyetleri kendi ifadeleriyle şu şekilde belirtilmiştir:

“Kendimi olduğundan daha değerli hissettim.”

“Genelde bizim değerimiz iş başındayken görülür, sonrasında ilgilenen pek olmaz. Bu değişimi görmek yaptığım işe motivasyonumu arttırdı.”

“Yaptığımız mesleğe verilen değer güzeldi.”

“Yaşananların konuşulması nefes aldırdı ve iyi geldi.”

KATILIMCILARIN PROGRAMDA KEŞKE DEDIĞİ KONULAR

Katılımcıların “Bu programda keşke dediğiniz konular neler (Nelerin farklı olmasını isterdiniz?)” sorusuna verdikleri yanıtlar kendi ifadeleriyle Şu Őekildedir:

- Bu programı herkesin alması çok iyi olurdu.
- Bir günde değil daha fazla zaman ayırmak isterdim. Keşke programın periyodik bir süreci olsa.
- Keşke hem yöneticilere hem ekibe destek açısından orman yangınları sırasında zaman bulduğa bu ekiple konuŐabilme firsatı olsaydı.

MODERATRLERE DAİR MEMNUNİYET DEĐERLENDİRMEŐİ

Programı amacına uygun Şekilde verdiler	%100
Zamanı etkin kullandılar	%100
Kullandıkları dil açık ve anlaşılırdı	%100
Programı vermek konusunda istekli ve ilgiliydiler	%100
Soruları tatminkar Şekilde yanıtladılar	%100
Katılımcıların sorularını memnuniyetle karŐıladılar	%100
Katılımcılara karşı davranışları destekleyiciydi	%100

Programın moderatrlerini belirli başlıklar halinde değerlendirmeleri istenen soruya ise katılımcıların tamamı “katılımcılara karşı davranıŐlarının destekleyici olması, katılımcıların sorularının memnuniyetle karŐılanması, soruların tatminkar Şekilde yanıtlanması, programın vermek konusunda istekli ve ilgili olunması, açık ve anlaşılır dil kullanılması, zamanın etkin kullanılması ve çalışmanın amacına uygun Şekilde verilmesi” baŐlıklarında tam memnuniyet gösterdiklerini ifade etmişlerdir.

6. BULGULAR

(YEY PROGRAMI MODERATÖRLERİNİN GÖRÜŞLERİ)

Katılımcılar genel olarak afet ve acil durumlara, örneğin bu çalışmaya konu olan orman yangınlarına müdahale gibi yüksek performans gerektiren, yoğun ve aralıksız ihtiyaca yanıt vermek gereken durumlarla sıklıkla karşılaşmaktadır. Bu durum da yardım eden/müdahaleci konumunda olan kişiler üzerinde fiziksel, sosyal, psikolojik ve toplumsal açıdan yoğun baskı yaratabilmektedir. Bu çalışma özelinde katılımcıların Duygu-Düşünce-Davranış Durumu ve Stresle Baş Etme Durumuna ilişkin moderatörlerin gözlemleri aşağıda iki başlık halinde sunulmaktadır:

I. YARDIM EDENLERİN DUYGU-DÜŞÜNCE-DAVRANIŞ DURUMU

Bu çalışmanın katılımcıları olan itfaiye, arama-kurtarma ve lojistik ekip üyelerinin hem afetten etkilenen kişiler olarak hem de yardım eden konumunda olan profesyonel acil durum müdahale ekip üyeleri olarak duygu-düşünce-davranış durumlarını değerlendirdiğimizde öncelikli olarak dikkatimizi çeken konular aşağıda yer almaktadır:

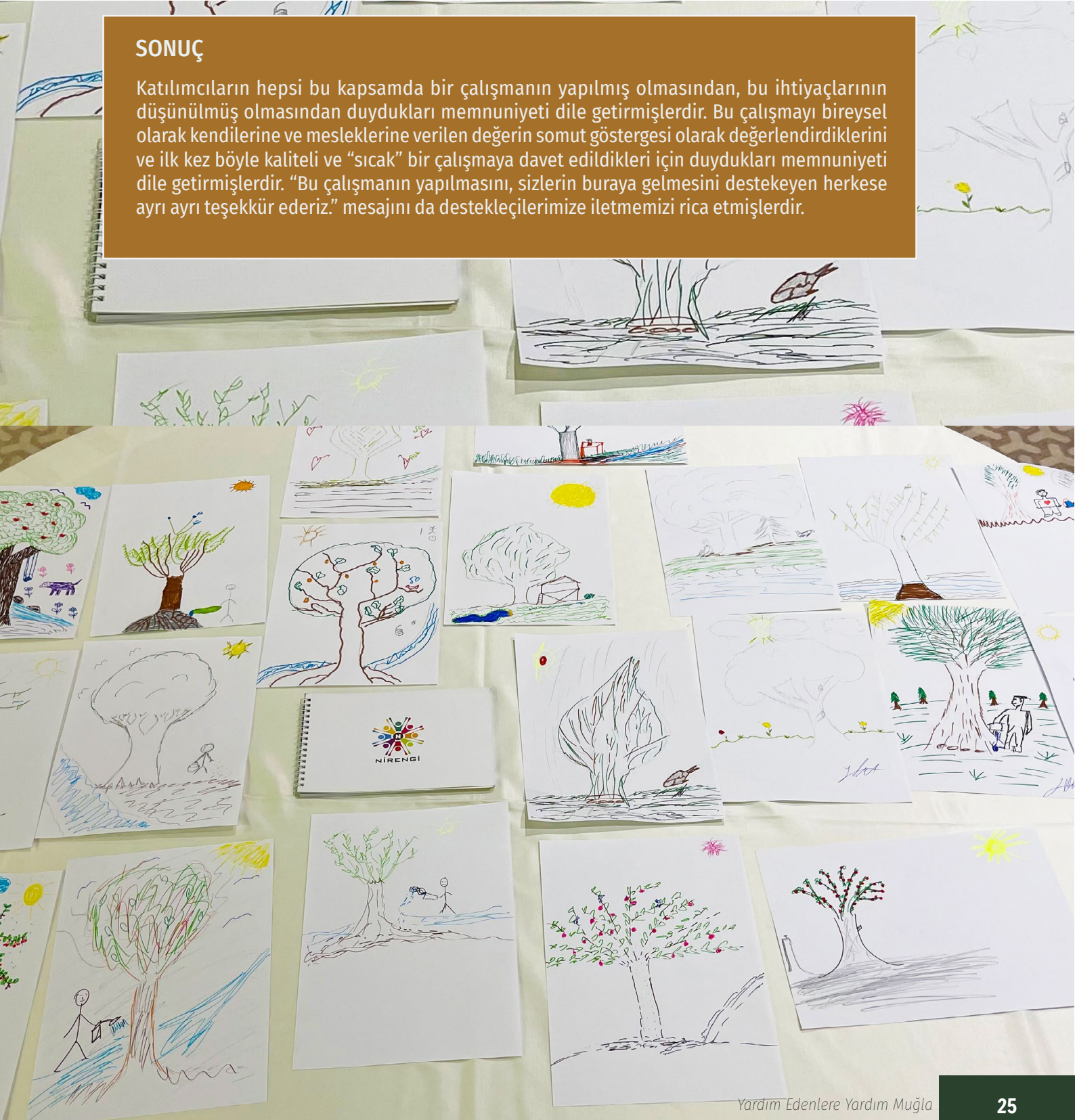
- Katılımcılar genel olarak afet ve acil durumlara, örneğin çalışmaya konu olan orman yangınlarına müdahale gibi yüksek performans gerektiren, yoğun ve aralıksız ihtiyaca yanıt vermek gereken durumlarla sıklıkla karşılaşmaktadır. Bu kapsamda gayet özverili şekilde hem görev bilinci ile hem de insani olarak yapabileceklerinin en iyisini yapmak üzere orman yangınlarına müdahale için sahada çalışmışlardır.
- Katılımcıların büyük kısmı yüksek baskı ile sahada bulunurken hem kendileri, aileleri, yakınları ve sevdikleri için kaygı, endişe duyarak hem de etkilenen yüz binlerce kişinin yaşadıklarına doğrudan tanık olmaya bağlı olarak gelişen insani kaygıları ile kendi kendi kendilerine baş etmek durumunda kalmışlardır. Katılımcıların hemen hepsinin afet ve acil durumdan etkilenen kişilere psikososyal destek vermek konusunda neler yapılacağı veya sonraki süreçler hakkında bilimsel teorik ve uygulamaya dayalı, geçerli, işlevsel bilgi ve uygulama deneyime sahip olmadıkları saptanmıştır.
- Katılımcıların büyük çoğunluğunun (yaklaşık %86) bu çalışmaya konu olan orman yangınları ve/veya benzeri afet ve acil durumlara karşı psikososyal açıdan karşı koymalarını, direnç kazanmalarını destekleyen yardım edenlere yardım programını daha önce almadıklarını ifade ettikleri dikkate alındığında söz konusu çalışmanın yapılmış olmasının önemi ortaya çıkmaktadır.
- Ek olarak, dikkat çeken bir diğer nokta da katılımcıların çalışma sırasındaki paylaşımlarda dile getirdiği gibi, özellikle itfaiye, arama kurtarma, lojistik destek gibi ekipler güç, kuvvet, dayanıklılık, cesaret, sağlık vb. gereklilikler atfedilen bir iş yaptıkları için kendileri doğrudan “psikososyal destek, psikolojik ilk yardım” konularında yardım/destek istemekten çekinmektedir; aksi halde “zayıf, güçsüz, yetersiz vb.” şekilde “damgalanma” durumu ile karşılaşma konusunda kuvvetli endişelerini dile getirmişlerdir. Yardım Edenlere Yardım çalışmasının proaktif bir yaklaşım ile orman yangınlarına insanüstü bir gayretle ve özverili şekilde karşı koyan itfaiye, arama kurtarma ve lojistik ekiplerine sunulmuş olması da ayrı bir önem taşımaktadır.

II. STRESLE BAŞ ETME

Afet ve acil durum alanında çalışan meslek elemanları için stresli durumlarda baş etme yöntemlerine sahip olmak fiziksel ve psikolojik dayanıklılıklarını koruyabilmeleri adına büyük önem taşımaktadır. Katılımcıların hemen hepsinin afet ve acil durum operasyonları kapsamında kendi ruh halini korumak için sistematik, bilimsel geçerliliği olan (teorik ve uygulamalı) baş etme yöntemine sahip olmadıkları görülmüştür. Ek olarak, katılımcıların hemen hepsi uzun süreli afet ve acil durum operasyonlarına katılan ekiplerin yaşadıkları duygu/ düşüncelerini düzene koymak konusunda desteğe ihtiyaç duyulduğu yönünde görüş belirtmiştir. Bu sonuçlar afet ve acil durum alanında çalışan kişilerin afet sırasında ve sonrasında yaşamış olabilecekleri stres ve kaygı gibi duygularla başa çıkabilmeleri için desteğe ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.

SONUÇ

Katılımcıların hepsi bu kapsamda bir çalışmanın yapılmış olmasından, bu ihtiyaçlarının düşünülmüş olmasından duydukları memnuniyeti dile getirmişlerdir. Bu çalışmayı bireysel olarak kendilerine ve mesleklerine verilen değerin somut göstergesi olarak değerlendirdiklerini ve ilk kez böyle kaliteli ve "sıcak" bir çalışmaya davet edildikleri için duydukları memnuniyeti dile getirmişlerdir. "Bu çalışmanın yapılmasını, sizlerin buraya gelmesini destekleyen herkese ayrı ayrı teşekkür ederiz." mesajını da destekleçilerimize iletmemizi rica etmişlerdir.

7. SONUÇ ve ÖNERİLER

İtfaiyeciler, arama ve kurtarmacılar, polisler, paramedikler, acil servis görevlileri, hemşireler ve acil servis doktorları, gibi ilk müdahale ekiplerinin travmatik olaylara maruz kaldıktan sonra yüksek stres seviyesi, depresyon, yoğun kaygı, travma sonrası stres bozukluğu ve iş performansında dalgalanma vb. gibi semptomlar yaşayabildiklerini gösteren çok sayıda çalışma vardır.

Yüksek düzeyde stres ve ele alınmayan travma, yardım eden rolündeki kişinin, özellikle de travmanın en yoğun olduğu müdahale ortamlarında yer alan ilk müdahale ekip üyelerinin her birinin kişisel zihinsel sağlığı üzerinde zararlı bir etkiye sahip olabilir. Zamanla, bu tekrarlanan maruz kalmanın birikmiş etkileri, kişinin iş ve/veya kişisel yaşamında sıkıntıya yol açabilir ve iş arkadaşları, aile üyeleri; eş, çocuk ve yakınları olumsuz etkileşim kalıplarına neden olabilir. Bazı araştırmalar, ilk müdahale ekiplerindeki kişilerin iş kazası/ görev kazası, intihar ve bağımlılık davranışları açısından tekrarlayan travmatik olaylara maruz kalmayanlara göre daha yüksek risk altında olduğunu bile göstermektedir.

Ne yazık ki, dünyanın başka ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de ruh sağlığı alanında destek aramaya/almaya karşı hala “kalıp yargılarla etiketleme durumu” yaygın şekilde görülmektedir. Üstelik bu durum özellikle acil, riskli, özel beceri gerektiren, yüksek performans gerektiren vb. durumlarla başa çıkmak için görevli olan kişilere yönelik olduğunda daha da önem kazanmaktadır. Görünen odur ki, ilk müdahale ekip üyeleri bireysel olarak kendi travmalarını kabul etmeyi “bir zayıflık” olarak görebilmekte ve/veya diğer meslektaşları, yakın çevrelerindeki kişiler tarafından “zayıf, güçsüz” kalıp yargısı ile etiketleme kaygısı yaşamaktadırlar.

Sonuç olarak, program öncesinde, sırasında ve sonrasında katılımcılardan gelen geri bildirimler aracılığıyla sahada doğrudan görev alan ilk müdahale ve lojistik destek ekip üyelerinin hem kendi psikolojik destek mekanizmalarını güçlendirebilmeleri hem de yardım ettikleri kişilere yönelik psikososyal destek/psikolojik ilk yardım becerileri/araçlarını kullanabilmeleri için desteğe/çalışma programlarına ihtiyaçları olduğu görülmüştür.

ÖNERİLER

PSİKOSOSYAL ODAKLI DESTEK ODAKLI ÇALIŞMALARIN YAYGINLAŞTIRILMASI:

Katılımcılardan programın afet dışı zamanlarda da periyodik olarak verilmesi, daha uzun süreli olması yönünde geri dönüşler alınmıştır. Bu nedenle ilk müdahale ekiplerini doğrudan destekleyen psikososyal odaklı destek odaklı çalışma programlarının afetler öncesinde ve sonrasında uygulanması ve bu programların ülke genelinde yaygınlaştırılmasının önemine dikkat çekmek isteriz.

YÖNETİCİLERE YÖNELİK YEY PROGRAMLARININ YAYGINLAŞTIRILMASI:

Farklı görev kademelerindeki katılımcılardan yöneticilerin kendileri de dahil olmak üzere gelen geri bildirimler doğrultusunda bu programın yönetici, takım lideri konumunda çalışan kişilere yönelik hazırlanmış bir formatına da ihtiyaç duyulduğu anlaşılmıştır.

İlk müdahale ekiplerinin psikososyal iyi oluş hallerini ve/veya ruh sağlıklarını desteklemek üzere eğitim almış, bilgilenmiş yöneticiler ve takım liderleri komutası altında görev yapan ilk müdahalecileri yoğun stresten koruyarak dayanıklılık ve baş etme becerilerini destekleyebilir. Böylece uzun, yorucu ve yoğun stres altında destekleyici bir çalışma ortamında oluşturularak hem kendi liderlik kapasitesini güçlendirmiş olur. Ek olarak sürdürülebilir kurumsal liderlik yaklaşımı ile ekip üyeleri arasında önce kendini kollama, öz bakım, gerektiğinde “yardım isteme” ve ekip içinde birbirini kollama, destekleme anlayışının geçerli olduğu “kurum kültürünün” gelişmesi mümkün olur.

İLK MÜDAHALE EKİPLERİNİN (itfaiye, arama ve kurtarma, polis vb. gibi) ve EKİP ÜYELERİNİN DAYANIKLILIK ve BAŞ ETME BECERİLERİNİN GÜÇLENMESİNE YATIRIM YAPMANIN ÖNCELİKLENDİRİLMESİ:

Kapsamlı YEY programlamasını ve çabalarını desteklemek için fon sağlayıcıların (özel sektör, uluslararası donörler vb.) proaktif şekilde önceden ve yeterli kaynak tahsis sağlaması ilk müdahale ekiplerinin dayanıklı ve sürdürülebilir şekilde görevlerini yapmalarını doğrudan desteklemek anlamına gelir. Böylece, afet ve acil durumlar öncesi, sonrası veya sonrasında kaliteli YEY programları ile ilk müdahale ekiplerinin çalışmalarının etkinliği ve verimliliği büyük ölçüde artırılabilir. Bu da özel sektör ve kamu sektörü ile ilgili can ve mal kayıplarını en aza indirmek açısından kritik öneme sahiptir.

Gelecekte daha etkin ve verimli ilk müdahale hizmeti alabilmek için şimdiden YEY programları ile ilk müdahalecilere yatırım yapmak tercih edilen bir yol olabilir.

